

MARKOWSKI MIECZYŚLAW HUBERT – historyk filozofii, mediewista, ur. 30 X 1929 w Starych Polaszkach (Pomorze).

Naukę pobierał w prywatnym gimnazjum w Górnej Grupie k. Grudziądza oraz w liceum ogólnokształcącym przy Wyższym Seminarium Duchownym księży werbistów w Pieniężnie, gdzie w 1952 uzyskał maturę (kościelną, nieuznaną przez władze państwowe). Urzędowe świadectwo dojrzałości zdobył trybem eksternistycznym w 1954 w liceum ogólnokształcącym w Gdańsku. W latach 1952–1955 studiował filozofię i teologię w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku. W 1955 podjął studia z zakresu filozofii i filologii klasycznej na KUL. Pod kierunkiem S. Swieżawskiego napisał pracę magisterską *Definicje substancji w „Komentarzu do »Metafizyki«” Dominika z Flandrii*. W 1959 otrzymał stypendium rządu franc. na studia z zakresu kultury średniowiecznej (paleografia, kodykologia, historia sztuki, filozofia arab.) w Centre d’Études Supérieures de Civilisation Médiévale na Uniwersytecie w Poitiers. W 1960 podjął współpracę z IFiS PAN w Warszawie, gdzie w 1962 uzyskał stopień doktora nauk humanistycznych na podstawie rozprawy *Andrzej z Kokorzyna. Życie, pisma, biblioteka i poglądy filozoficzne* i w 1963 został adiunktem. W 1965 oraz w latach 1977–1978 jako stypendysta Fundacji Aleksandra Humboldta odbył studia specjalizacyjne z historii filozofii, historii nauki i paleografii w wiekach średnich na uniwersytecie w Monachium. Pracę habilitacyjną *Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Studium z historii filozofii i nauk ścisłych na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku* przedstawił w 1969. W 1971 otrzymał stanowisko docenta. Uchwała Rady Naukowej IFiS PAN z 1975 o nadaniu M. stanowiska prof. nadzwyczajnego została – z przyczyn politycznych – wykonana dopiero w 1982; w 1991 otrzymał stanowisko prof. zwyczajnego, tytuł prof. w 1997.

Brał udział w kongresach filozofii średniowiecznej m.in. w La Mendola, Madrycie, Louvain-la-Neuve, Erfurcie, Bonn. Jest członkiem Société Internationale pour l’Étude de la Philosophie Médiévale w Lowanium, Rady Naukowej Instytutu Historii Kultury w Średniowieczu KUL, Polskiego Tow. Filozoficznego, Międzynarodowej Komisji do Badań nad średniowieczną logiką i semantyką w Kopenhadze, Tow. Naukowego KUL. Od 1988 jest wiceprzewodniczącym Międzynarodowej Komisji do spraw Repertoriów

próś z komentarzami do dzieł Arystotelesa w średniowieczu łac. w Société Internationale pour l'Étude de la Philosophie Médiévale z siedzibą w Louvain. Współpracuje m.in. z Martin Grabmann-Institut Uniwersytetu Monachijskiego, Deutsche Copernicus-Forschungstelle w Monachium i Istituto Nazionale di Studi sul Rinascimento w Florencji; od 1965 z Institut für Klassische Philologie Uniwersytetu Wiedeńskiego, Thomas-Institut Uniwersytetu Kolońskiego i Institut for Græsk og Latin Uniwersytetu Kopenhaskiego.

Był redaktorem naczelnym „Studiów Mediewistycznych” (1985–1993), członkiem komitetów redakcyjnych pism mediewistycznych IFiS PAN: „Materiały i Studia Zakładu Historii Filozofii Średniowiecznej” (1969–1977), „Mediaevalia Philosophica Polonorum” (1972–1977, 1982–1984), „Studia Mediewistyczne” (1982–1984). Od 1988 jest członkiem zespołu redakcyjnego serii „Studia do Dziejów Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego”, od 1994 „Acta Mediaevalia”, od 1996 członkiem Międzynarodowego Komitetu Redakcyjnego „Bochumer Philosophisches Jahrbuch für Antike und Mittelalter”.

Za osiągnięcia naukowe otrzymał m.in. wyróżnienia Instytutu Filozofii i Socjologii PAN, dyplom i nagrodę naukową Wydziału I Nauk Społecznych PAN im. W. Spasowskiego w zakresie filozofii, pedagogiki i psychologii.

Napisał 628 publikacji naukowych, z których najważniejsze to: *Burydanizm w Polsce w okresie przedkopernikańskim. Studium z historii filozofii i nauk ścisłych na Uniwersytecie Krakowskim w XV wieku* (Wr 1971); kilka tomów z serii *Dzieje filozofii średniowiecznej w Polsce* (I: *Logika*, Wr 1975; II: *Metodologia nauk*, Wr 1976; IV: *Filozofia przyrody w pierwszej połowie XV wieku*, Wr 1976; VI: *Teoria poznania*, Wr 1978; X: *Filozofia przyrody na Uniwersytecie Krakowskim w drugiej połowie XV wieku*, Wr 1983); *Buridanica quae in codicibus manu scriptis bibliothecarum Monacensium asservantur* (Wr 1981); *Repertorium commentariorum medii aevi in Aristotelem Latinorum quae in bibliothecis Wienae asservantur* (Wr 1985); *Repertorium commentariorum medii aevi in Aristotelem Latinorum quae in Bibliotheca Amploniana Erfordiae asservantur* (Wr 1987); *Astronomica et astrologica Cracoviensia ante annum 1550* (Fi 1990); *Die philosophischen Anschauungen und Schriften des Peter Wysz von Polen* (Lb 1992); *Uniwersytet Krakowski jako miejsce duchowych narodzin Mikołaja*

Kopernika (Kr 1993); *Dzieje Wydziału Teologii Uniwersytetu Krakowskiego w latach 1397–1525* (Kr 1996); *Pierwowzory uniwersytetów* (Olecko 2003); *Uniwersytet Krakowski w kontekście środkowoeuropejskim późnego średniowiecza i wczesnej nowożytności* (Olecko 2005); *Repertorium commentariorum medii aevi in Aristotelem Latinorum qui in bibliothecis Saxoniae Inferioris asservantur* (Kr 2007); *Repertorium commentariorum medii aevi in Aristotelem Latinorum qui in bibliothecis austriacis [...]* (Kr 2008).

Jest współautorem dzieł: *Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek monachijskich* (z J. Wolnym, Z. Kuksewiczem, Wr 1969); *Historia astronomii w Polsce* (z J. Dobrzyckim, T. Przytkowskim, I, Wr 1975); *Catalogus codicum manuseriptorum medii aevi Latinorum qui in Bibliotheca Jagellonica Cracoviae asservantur* (II–V, Wr 1982–1993, VI–IX, Kr 1996–2008).

KATALOGIZACJA ŚREDNIOWIECZNYCH RĘKOPISÓW. M. sporządził katalogi średniowiecznych rpsów z komentarzami do pism Arystotelesa (zachowane w BJ i in. bibliotekach Europy), wpisując się w międzynarodowy program badawczy „Corpus Philosophorum Medii Aevi” Międzynarodowej Unii Akademickiej (Komisja IX) i Société Internationale pour l’Étude de la Philosophie Médiévale. Owocem tych prac są liczne repertoria łac. komentarzy do Arystotelesa. W ramach Międzynarodowej Unii Akademickiej uczestniczył w przygotowaniu serii „Monumenta Paleographica Medii Aevi” (Komisja LI).

Zidentyfikował wiele nieznanych dotąd dzieł naukowych (m.in. traktat M. Kopernika o heliocentrycznej budowie świata; pol. komentarze z XV w. do *Traktatu o sferze* Jana z Holywood; komentarz Michała Falkenera z Wrocławia do *De anima* Arystotelesa; dzieło Regiomontanusa o komecie); odkrył nieznanych pol. myślicieli, takich jak Andrzej z Kokorzyna, Jakub z Nowego Sącza, Mikołaj z Kozłowa, Teodoryk z Opoła, Jan z Reguł, Andrzej z Buku, Jan z Dobry, Pelka z Borzykowej, Piotr Wysz z Wielkopolski.

BURYDANIZM. Przedstawił obraz rozwijanych na uniwersytetach w Krakowie, Wiedniu, Erfurcie, Pradze, Lipsku, Heidelbergu prądów filozoficznych, takich jak awerroizm, tomizm, szkotyizm, albertyzm, husytyzm, nurty w filozofii przyrody, praktycyzm, naturalizm, augustynizm nominalizujący, a zwł. burydanizm, o którym napisał monografię. Jako

pierwszy zaczął używać terminu „burydanizm” (1964) na określenie odrębnego prądu filozoficznego w nurcie nominalizmu XIV-wiecznego, nadając temu terminowi szersze znaczenie, podkreślające rolę takich kontynuatorów myśli Jana Burydana, jak Mikołaj z Oresme, Albert z Saksonii, Tomasz z Kleve, Marsyliusz z Inghen, Jan Dorp, Wawrzyniec z Lindores, Piotr z Ailly, którzy w wielu aspektach twórczo rozwinęli naukę Jana Burydana. W ten sposób potwierdził, biorąc pod uwagę również ustalenia K. Michalskiego, że recepcja burydanowskiej teorii impetu w środowisku krakowskim (wprowadzenie pewnych innowacji, krytyka tradycyjnych zapatrywań na ruch ciał ziemskich i niebieskich) przyczyniła się do narodzin koncepcji kopernikańskiej.

FILOZOFIA NA UNIWERSYTECIE KRAKOWSKIM. M. ukazał historię filozoficznych dyscyplin naukowych uprawianych na Uniwersytecie Krakowskim: logiki, metodologii nauk, filozofii przyrody i teorii poznania. Oprócz naświetlenia dorobku naukowego pol. myślicieli średniowiecznych, dokonał podsumowań ukazujących XV w. jako epokę świetności intelektualnej środowiska krakowskiego, górującego nad innymi wszechnicami europejskimi (*Dzieje filozofii średniowiecznej w Polsce*). W charakterystyce środowiska krakowskiego XV w. podkreśla oryginalność uprawianej tu tzw. *via communis* (*schola communis*), która pozwalała filozofom zachować dystans wobec kontrowersji doktrynalnych pomiędzy przedstawicielami *via antiqua* i *via moderna*, nie powtarzać niewolniczo też jednego tylko kierunku, lecz wydobywać z obydwu cechy wartościowe i trwałe, naznaczone duchem praktycyzmu, konkordyzmu i irenizmu. Podejmując zadanie zarysowania problematyki metodologicznej omawianego okresu (profesorowie krakowscy mieli już ogólne pojęcie metody, choć nie uprawiali metodologii jako takiej), ukazał wysoki poziom refleksji w tej dziedzinie, różnorodność sposobów postępowania naukowego, przewagę indukcji nad dedukcją, upodobanie do dokonywania podziałów, rozróżnień i formułowania definicji. Jako cechy charakterystyczne wskazał również probabilizm i krytycyzm.

Badając dzieje Wydziału Teologii Uniwersytetu Krakowskiego, naświetlił wiele nieznanych faktów z najwcześniejszego okresu jego funkcjonowania, potwierdził rolę św. Jadwigi królowej jako fundatorki Akademii, opracował poglądy ważnych teologów, m.in. Andrzeja z Kokorzyna, Jakuba z Nowego Sącza, Benedykta Hessego, Mikołaja z Pyzdr.

Zaprezentował stanowisko wydziału i całego uniwersytetu w aktualnych wówczas kwestiach teologicznych (husytyzm) i eklezjologicznych (koncyliaryzm).

BADANIA DOTYCZĄCE M. KOPERNIKA. W latach 1973–1974 był członkiem i sekretarzem naukowym kierowanego przez kard. K. Wojtyłę kościelnego komitetu dla uczczenia pięćsetlecia urodzin Kopernika. M. dotarł do nieznanych dotąd materiałów źródłowych, które potwierdziły rolę pol. astronoma w nakreśleniu nowych horyzontów europejskiej i światowej nauki i pozwoliły dostrzec jego dzieło od strony poglądów filozoficznych. Badania M. dotyczące Kopernika zaowocowały ważnymi ustaleniami historycznymi w dziedzinie pol. astronomii, ukazały Uniwersytet Krakowski XV w. jako prężny ośrodek badań w tej dziedzinie, oddziałujący nawet na tak ważne środowiska europejskie, jak Wiedeń czy Bolonia.

M. zabiega o promocję pol. nauki w Europie i świecie (ok. 200 jego obcojęzycznych publikacji ukazało się zagranicą). W encyklopediach pol. i zagranicznych zamieścił kilkadziesiąt haseł poświęconych pol. myślicielom (głównie średniowiecznym). Przywiązuje wielką wagę do prezentowania dziedzictwa nauki pol. na ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach, sympozjach i kongresach. Przyczynia się do promocji nowej kadry naukowej i dydaktycznej.

F. Krause, *Mieczysław M.*, SMed 34–35 (1999–2000), 9–21 (bibliogr. prac M., 23–54); *Mieczysław H. M.* [autobiogram], RuF 56 (1999) nr 3–4, 429–452; S. Swieżawski, [*Wstęp*], SMed 34–35 (1999–2000), 7–8; *M. Mieczysław Hubert*, w: *Złota księga nauk humanistycznych*, Gliwice 2004, 235–236; *Bibliografia Mieczysława M.* (oprac. M. M. Maciołek), AM 22 (2009), 31–92; A. Kubiś, *Krakowscy teolodzy w badaniach naukowych profesora Mieczysława M.*, w: ACr 41 (2009), 209–222; tenże, *Współpraca prof. Mieczysława M. z Akademicką Uczelnią Teologiczną w Krakowie*, AM 22 (2009), 333–346; M. M. Maciołek, *Mieczysław M. – sein Leben und seine wissenschaftliche Tätigkeit*, tamże, 13–29.

Michał M. Maciołek